

Kristina Elding

046-359 58 91

kristina.elding@lund.se

Kulturdepartementet

Yttrande över nationell biblioteksstrategi

Sammanfattning

År 2015 gav regeringen i uppdrag till Kungliga biblioteket att lämna förslag till en nationell biblioteksstrategi i syfte att främja samverkan och kvalitetsutveckling inom det allmänna biblioteksväsendet. Under 2018 kom ett första utkast till en nationell biblioteksstrategi: *Från ord till handling – På väg mot en nationell biblioteksstrategi*, som under hösten 2018 var föremål för en dialogprocess. Kultur- och fritidsnämnden i Lunds kommun fattade den 18 oktober 2018 beslut om att översända ett yttrande till Kungliga biblioteket.

Våren 2019 presenterade Kungliga biblioteket ett strategiförslag, *Demokratins skattkammare*, kompletterat av ett reformförslag med sex reformer. Kultur- och fritidsnämnden i Lunds kommun vill i detta yttrande föra fram följande synpunkter kring förslagen till strategi och kompletterande reformer:

Biblioteken har en viktig roll för det demokratiska samhällets utveckling och behöver kontinuerligt utvecklas. Behovet av en tydligare och starkare nationell samordning av hela det samlade svenska biblioteksväsendet är stort och det är positivt att förslagen lyfter flera nyckelområden som kräver nationell samordning.

Strategin och reformförslagen lyfter bland annat nationella digitala bibliotekstjänster, massdigitalisering, samordning av kompetensutveckling och en stärkt nationell biblioteksmyndighet som viktiga reformer för att visionen om det samlade biblioteksväsendets utveckling fram till 2030 ska bli verklighet. Dessa förslag är relevanta, men kräver eftertanke och är inte ensamma svar på bibliotekens utmaningar. Förslagen lägger stor vikt vid nationell samordning, men det är viktigt att utveckling och resurser även finns på regional och kommunal nivå.

Bakgrund

År 2015 gav regeringen i uppdrag till Kungliga biblioteket att lämna förslag till en nationell biblioteksstrategi för att främja samverkan och kvalitetsutveckling inom det allmänna biblioteksväsendet.

2019-09-19

Diarienummer

KU 2018/0397

Sekretariatet för nationell biblioteksstrategi presenterade 2017, som ett första steg, en fördjupad omvärldsanalys: *Den femte statsmakten*.

Våren 2018 kom ett första utkast till nationell biblioteksstrategi, som under perioden maj till oktober samma år var föremål för en dialogprocess, där cirka 100 svar inkom till Kungliga bibliotekets sekretariat för nationell biblioteksstrategi. Det hölls också ett antal regionala dialogkonferenser under den öppna dialogprocessen. Kultur- och fritidsnämnden i Lunds kommun fattade den 18 oktober 2018 beslut om att yttra sig i detta skede.

Den 7 mars 2019 överlämnade Kungliga biblioteket strategiförslaget *Demokratins skattkammare* till kultur- och demokratiminister Amanda Lind. Rapporten finns för nedladdning på Kungliga bibliotekets hemsida: <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/biblioteksutveckling/nationell-biblioteksstrategi.html> Regeringen vill nu ha synpunkter på Kungliga bibliotekets förslag och kultur- och fritidsnämnden i Lunds kommun vill i detta yttrande lämna sina synpunkter.

Strategins vision "bibliotek för alla" och målet "demokrati" ska stödjas av sex olika medel eller arbetsområden: biblioteken som samhällets öppna rum, läsning, lärande, forskning, digitala bibliotekstjänster och en gemensam infrastruktur.

Strategiförslaget kompletteras av reformförslag om inledningsvis sex konkreta reformer för att stärka det svenska biblioteksväsendet när det gäller: stärkta skolbibliotek, stärkta bibliotek för nationella minoriteter och urfolk, stärkt mångspråkig biblioteksverksamhet, stärkta nationella digitala bibliotekstjänster, stärkt nationell struktur för kompetensutveckling inom biblioteksväsendet samt stärkt nationell biblioteksmyndighet.

Synpunkter på *Demokratins skattkammare* – förslag till en nationell biblioteksstrategi

Behovet av en tydligare och starkare nationell samordning av hela det samlade svenska biblioteksväsendet är stort.

Det är positivt att strategiförslaget *Demokratins skattkammare* har tagit fasta på flera av de synpunkter, som inkom i den öppna dialogprocessen 2018. Visionen för det samlade biblioteksväsendet under åren fram till 2030 beskrivs tydligare än i utkastet. Det finns också bättre koppling till internationella mål som FN:s mål i Agenda 2030 och den internationella biblioteksorganisationen IFLA:s mål.

2019-09-19

Diarienummer

KU 2018/0397

Det är också positivt att bibliotekens uppdrag beskrivs med utgångspunkt från demokratibegreppet i såväl bibliotekslagens ändamålsparagraf (§ 2) samt den svenska regeringsformens inledande paragrafer.

Strategiförslaget konstaterar att digital tillgänglighet är en helt central fråga och menar att Sverige under en tioårsperiod bör digitalisera det mesta som har getts ut i landet. Detta är ett stort arbete som kräver mycket resurser. Det finns en risk med att alltför stort fokus läggs på denna massdigitalisering. Bibliotekens arbete med digital delaktighet och människors förmåga att hantera digital information behöver också stärkas och utvecklas, liksom frågor kring bibliotekets roll i ett digitalt samhälle

Strategiförslaget pekar på bibliotekens viktiga roll som samhällets öppna rum för bildning, upplevelser och samtal och att fler invånare än idag bör kunna använda biblioteken. Meröppna bibliotek nämns som ett exempel på en offensiv satsning för att öka bibliotekens tillgänglighet och här är Lunds kommun ett positivt exempel med flera meröppna bibliotek och lång erfarenhet av meröppen biblioteksverksamhet.

Det är positivt att strategiförslaget lyfter vikten av gemensam nationell infrastruktur när det gäller:

- Infrastrukturfrågor generellt
- Nationell bibliotekskatalog
- Avtalslicenser – t.ex. databaser och e-böcker
- Bibliografisk service/metadata
- Gemensamma digitala tjänster
- Nationellt bibliotekskort
- Statistik – hur mäts biblioteksverksamhet – samordning, men också utveckling – hur synliggörs allt det som ingår i modern biblioteksverksamhet och som (ännu) inte syns i den nationella biblioteksstatistiken?
- Kompetensutveckling för bibliotekspersonal *på samtliga bibliotekstyper*
- Nationella paraplyprojekt för att utveckla och samla bibliotekens verksamhet, exempelvis Bokstart
- Samordnad bidragsgivning inom biblioteksområdet

2019-09-19

Diarienummer

KU 2018/0397

Synpunkter på reformförslagen

Strategin och visionen om det samlade biblioteksväsendets utveckling fram till 2030 kompletteras inledningsvis av sex reformförslag. Här följer kultur- och fritidsnämndens synpunkter på några av reformförslagen:

Stärkta skolbibliotek

Nämnden instämmer i att det behövs en rejäl satsning på stärkta skolbibliotek. Förslaget om ett nationellt kunskapscenter är dock inte tillräckligt – utveckling bör ske även regionalt och lokalt. Lunds kommun kan i sammanhanget bidra med unik kompetens kring förskolebibliotek, som finns på samtliga kommunala förskolor, och ett väl utvecklat samarbete mellan folk-, skol- samt förskolebibliotek.

Det behövs exempelvis ett tydligt regionalt (och lokalt) samordnings- och utvecklingsuppdrag även när det gäller skolbiblioteken motsvarande det uppdrag som de regionala biblioteksverksamheterna har för folkbiblioteken.

Stärkt mångspråkig biblioteksverksamhet

Nämnden delar uppfattningen att bibliotekens mångspråkiga biblioteksverksamhet behöver stärkas och samordnas – nationellt, regionalt och lokalt – när det gäller både mediasamarbetet mellan olika bibliotek på varierande nivåer och kompetensen hos bibliotekspersonal.

Stärkta nationella digitala bibliotekstjänster

Strategin föreslår en ny digital biblioteksplattform för olika målgrupper. Det är viktigt att också ta tillvara kunskap, initiativ och resurser som tidigare har byggts upp.

Förslaget om massiv digitalisering av allt svenskt tryckt material och andra medier är mycket resurskrävande. Det är viktigt att inte denna stora satsning tar resurser ifrån eller står i vägen för andra reformer som krävs inom biblioteksområdet.

Det är positivt att utveckling av digitala bibliotekstjänster, sökfunktioner och metadata samordnas och stärks på nationell nivå, liksom att detta arbete får en permanent statlig finansiering.

Stärkt nationell struktur för kompetensutveckling inom biblioteksväsendet

Kompetensfrågan är en avgörande framtidsfråga för biblioteken. Den vision som strategiförslaget målar upp kräver kontinuerlig kompetensutveckling med både bredd och spets inom en rad områden.

2019-09-19

Diarienummer

KU 2018/0397

Vad innebär det oberoende forskningsinstitut som föreslås? Om huvudmannen ska vara ett lärosäte är samspelet med andra nyckelaktörer när det gäller kompetensutveckling inom biblioteksområdet (t.ex. de regionala biblioteksverksamheterna) avgörande.

De regionala biblioteksverksamheterna är viktiga och bör ha tillräckliga resurser för att kunna ha en rådgivande, samordnande och stödjande roll när det gäller bibliotekens kompetensutveckling. Det behövs också samordning av kompetensinsatser för skolbibliotek.

Satsningen *Digitalt först* bör fortsätta, men breddas till alla bibliotekstyper – inte bara folkbibliotek.

Stärkt nationell biblioteksmyndighet

Strategin föreslår att Kungliga biblioteket ska få uppdraget som en nationell biblioteksmyndighet. Om samtliga nationella biblioteksuppdrag ska samlas hos en aktör vill nämnden poängtera vikten av att denna samlande nationella aktör har tillräckliga resurser, rätt kompetens samt den legitimitet och lyhördhet för branschens olika behov, som krävs för att kunna hantera detta omfattande och komplexa uppdrag.

En av den nationella biblioteksstrategins viktigaste uppgifter är att stärka samarbetet mellan olika bibliotek och bibliotekstyper i det allmänna biblioteksväsendet. Bibliotekens breda samhällsuppdrag kräver samarbete med olika aktörer inom tangerande eller närliggande områden. Den nationella biblioteksmyndigheten behöver därför ett mycket tydligt samverkansfokus. Samverkan bör stärkas mellan den nationella biblioteksmyndigheten (eller de nationella biblioteksaktörerna) och andra nationella aktörer med relevans för bibliotekens verksamhet, liksom mellan olika bibliotekstyper samt mellan bibliotek med statliga, regionala och kommunala huvudmän. Reformförslagen och strategin berör detta enbart fläckvis.

Lund, den 19 september 2019

Gunnar Brådvik
ordförande

Karin Bergendorff
bibliotekschef